

1. Hérakleitos v kontextu konce řecké archaické doby

Minimum k pochopení Hérakleita, tedy žánr a základní témata jeho spisu. Představení základních výkladových problémů, např. z aristotelské pozice (případně hledání „generativní substance“) versus novější výklady přímo z textu, kterého je naštěstí dost, plus z kontextů literatury řecké archaické doby. Ukázky problémů překladu, včetně práce s kritickým aparátem – na vybraných důležitých fragmentech.

(Složitější příklady, diskuze k nově nacházeným fragmentům a málo konsenzuální témata budou ponechány na kurz Hérakleitos II v letním semestru.)

Hérakleitovo dílo a mudrci (Biás), Mílétané, Pythagorás, Xenofanés, ale také starší básníci: Archilochos, Hésiodos a homérské eposy. Hérakleitos [u Diogena Laertia](#).

Problematickou kategorii Sedm mudrců zavedl Platón (zatímco Aristotelés mytografy).

Viz B 39:

{V Priéně se zrodil Biás, syn Teutameův, jehož řeč je mocnější než těch ostatních. A priénští mu zasvětili okrsek zvaný Teutameion. [Biás] prohlašoval:}

„Většina je špatná.“

’οἱ πλεῖστοι κακοί.’

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 88

Viz Biás v tradici doxografů:

Většina lidí je špatná.

οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι κακοί.

Démétrios z Faléru u Stobaia, Anthologium III, 1, 172

Viz taky B 104:

- 1 Jaká je jejich mysl či rozvaha?
Důvěřují lidovým zpěvákům,
- 3 a jako učitele užívají zástup;
nevědí, že „většina je špatná, menšina dobrá“.

Jazyk, žánr a styl. Iónská próza. Jednotlivé aforismy nebo výňatky z plynulého textu? Něco mezi, jako hudební variace. Původní pořadí fragmentů až na výjimky neznáme. Metafora

hologramu nebo klubka, nelinearizovaný text, viz analýza na webu [kolymbetes](#) (stažení programu nabízí v oddíle 1.3).

Upozornění: Řádkování Hérakleitova textu je pouze editorské, aby se v tom dalo vyznat.

2. Základní rétorické, syntaktické a lexikální prostředky

Ambivalentní vazba středního členu věty, chiasmus, pejorativní význam plurálu, souřadné vyslovování opozit. Ostatní při výkladu zlomků (trojí zápor, 3 slovesa, sklenutí, ironie, zvukomalba, zdání příslibu definice...).

Základní výrazy (spíše než „pojmy“, ty leda ve foucaultovském smyslu): *logos*, *xynos* (společné), *kosmos*, jedno, všechno, *fysis*, je třeba, *polemos* (zápas), vždy, oheň...

Výrazy a postupy, které nejsou přítomné už proto, že je na ně příliš brzy: podstata, prvek nebo živel, dělení pojmů, konkluze; pravda, příčina, jsoucno a myslet v technizovaném smyslu slova...

3. Zachování textu a výklady

Epicharmos, Sofoklés, Hippokratés, (Sókratés, Eurípidés), Platón, Aristotelés, stoici Kleanthés a Chrysippos, střední platonici Plútarchos a Kléméns z Alex., Plótínos, Diogenés Laertios, Stobaíos...

Novodobé interpretace: aristotelské, Hegel, Heidegger, (Patočka), Chernis, Vlastos, Bollack a Wismann, Ch. Kahn, S. Mouraviev...

Hypotetický (spíše fiktivní) životopis, viz hlavně Hérakleitos u Diogena Laertia [IX, 1](#) (zvl. IX, 1, 5).

(Dál už výklad podle zlomků.)

4. Logos, společné, fysis, metafora spánku a probuzení

Zlomek B 1.

B 1 (Kahn I)

(1) (Vůči řeči platné – vždy – nechápající jsou lidé,)

1 Vůči řeči, která zavazuje – vždy – nechápající jsou lidé,
jak předtím než ji slyšeli,
3 tak poté, co uslyší prvně.

Ačkoliv se všechno děje podle této řeči,
5 podobají se nezkušeným,
když zakoušejí taková slova i díla,
7 jaká já vykládám,
když každé rozlišuji podle přirozenosti
9 a ukazuji, jak se to s nimi má.

Ostatním lidem však zůstává skryto, co dělají, když bdí,
11 tak jako zapomínají, [co dělají,] když spí.

(1) (τοῦ δὲ λόγου τοῦδ' ἐόντος αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίνονται)

1 τοῦ λόγου τοῦ δέοντος αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίνονται
καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι
3 καὶ ἀκούσαντες τὸ πρῶτον

γινομένων γὰρ πάντων κατὰ τὸν λόγον τόνδε,
5 ἀπείροισιν εἰκόσι
πειρώμενοι καὶ ἐπέων καὶ ἔργων τοιουτέων
7 ὅποῖα ἐγὼ διηγέομαι
κατὰ φύσιν διαιρέων ἕκαστον
9 καὶ φράζων ὅπως ἔχει

τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν

11 ὅκωσπερ ὁκόσα εὖδοντες ἐπιλανθάνονται.

Sextos Empeirikos, *Adversus mathematicos* VII, 132 = A 16 /1, 132 (1-11)

Hippolytos, *Refutatio omnium haeresium* IX, 9, 1 (1-9)

Aristotelés, *Rhetorica* III, 5; p. 1407b 11-18 = A 4 /1 (1)

Anonymi *In Aristotelis artem rhetoricam commentarium* 183.16-21 Rabe (Cc. in *Arist. Gr.* XXI.2) = A 4 /1a (1)

Kléméns Alex., *Stromata* V, 111, 7 (1-3)

Eusebios, *Praeparatio evangelica* XIII, 13, 39 (1-2)

Poseidónios, *Fr.* 353.30-35 (ze Sexta) Theiler (1-11)

1 τοῦ λόγου Aristotelés, Anonymi *In Aristot.* (2x), Kléméns, Eusebios; τοῦ δὲ λόγου Hippolytos; λόγου Sextos.

1 τοῦ δέοντος Aristotelés (starší část rkpp), Anonymi *In Aristot.* (2x), Kléméns, Hippolytos (?), Eusebios; τοῦδ' ἔοντος Aristotelés ΑΓΣ, Sextos (většina rkpp); τοῦδε ὄντος Aristotelés (pozdní rkpp), Sextos (l rkpp); ΤΟΥΔΕΟΝΤΟΣ rekonstrukce (zčásti asi i rkpp psané stále ještě kontinuálně).

1 αἰεὶ Kléméns, Eusebios IO; ἀεὶ Aristotelés, Anonymi *In Aristot.* (2x), Hippolytos, Eusebios ND; vynechává Sextos.

1 ἄνθρωποι γίνονται Aristotelés, Anonymi *In Aristot.* (2x); γίνονται ἄνθρωποι Kléméns, Hippolytos, Eusebios, Sextos.

4 πάντων Hippolytos; Sextos vynechává.

6 καὶ Hippolytos; Sextos vynechává.

7 ὅποῖα Hippolytos; ὁκοίων Sextos.

8 κατὰ φύσιν διαιρέων ἕκαστον Sextos; διερέων κατὰ φύσιν Hippolytos.

9 ὅπως Hippolytos; ὅκως Sextos.

Verze překladu s jiným doplněním v závěru (Conche):

Ostatním lidem však uniká, co dělají, když bdí,

11 tak jako jim uniká, co zapomínají, když spí.

5. Nechápaní lidí a skutečnost (zkušenost průběhově přítomné přirozenosti)

B 2, B 50, B 17, B, 72, B 34, B 108, B 123

(Viz také relační výroky, závislé na kontextu: B 9, B 13, B 61, B 110, texty viz 13. na konci.)

B 2

- 1 {Pročež Hérakleitos výslovně poukazuje na to,
že všechno konáme a myslíme díky účasti na božské řeči,
- 3 když krátce poté ještě připojuje:}
Proto je třeba následovat to společné,
- 5 {[protože xynos znamená íónsky společné], xynos je tak [totéž, co] koinos}.
Ačkoliv je řeč společná,
- 7 žijí mnozí tak, jako kdyby měli své vlastní vědomí.

Verze překladu s opravou textu podle začátku B 1 u Aristotela:

- 6 Ačkoliv je řeč, která zavazuje, společná, ...
- 1 {διὰ τούτων γὰρ ῥητῶς παραστήσας,
ὅτι κατὰ μετοχὴν τοῦ θεοῦ λόγου πάντα πράττομέν τε καὶ νοοῦμεν,
- 3 ὀλίγα προδιελθὼν ἐπιφέρει:}
διὸ δεῖ ἔπεσθαι τῷ [ξυνῷ,
- 5 {τουτέστι τῷ] κοινῷ, ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός.}
τοῦ λόγου δ' ἐόντος ξυνοῦ
- 7 ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν ἔχοντες φρόνησιν.

Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 133, 3-5 Mutschmann-J.Mau = A 16 /1,133

- 4-5 [ξυνῷ, τουτέστι τῷ] vkládá Bekker, Diels a většina editorů; nevkládá Kahn.
- 6 δ' ἐόντος Sextos a standardní edice Hérakleita; δέοντος{deo} Kratochvíl a Hladký podle opravy na začátku B 1 u Aristotela.

B 50

- 1 {Hérakleitos tedy praví, že všechno je
rozdělené nerozdělené,
3 zrozené nezrozené,
smrtelné nesmrtelné,
5 řeč život,
otec syn,
7 bůh spravedlivý.}

- Jestliže vyslechli ne mě, nýbrž řeč, je moudré, aby souhlasili,
9 že všechno jest jedno;
{říká Hérakleitos.}

- 1 {Ἡράκλειτος μὲν οὖν φησιν εἶναι τὸ πᾶν
διαίρετον ἀδιαίρετον,
3 γενητὸν ἀγένητον,
θνητὸν ἀθάνατον,
5 λόγον αἰῶνα,
πατέρα υἱόν,
7 θεὸν δίκαιον.}

- οὐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ τοῦ λόγου ἀκούσαντας ὁμολογεῖν σοφὸν ἐστίν
9 ἔν πάντα εἶναι,
{ὁ Ἡράκλειτος φησὶ.}

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 1

Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

- 1 οὖν φησιν rkpp, Kranz; οὖν [ἐν] φησιν Diels.
 7 δίκαιον rkpp, Kranz; δίκαιον [ἄδικον] Diels.
 8 λόγου Bernays, Diels, Kranz, Kahn; δόγματος Hippolytos, Bergk.
 9 ἐν Wendland, Diels, Kranz, Kahn; ἐν rkp.
 9 εἶναι Miller, Diels, Kranz, Kahn; εἰδέναι rkp Paris.

B 17

- 1 Mnozí si neuvědomují věci takové, jaké jsou, když se s nimi setkávají;
 ani když se o nich poučí, nerozpoznávají je;
 3 ale sami pro sebe se domnívají.

- 1 οὐ {γὰρ} φρονέουσι τοιαῦτα πολλοί, ὁκοίοις ἐγκυρεῦσιν,
 οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσιν,
 3 ἐωυτοῖσι δὲ δοκέουσι.

Kléméns Alex., Stromata II, 8, 1

- 1 πολλοί rkp, většina editorů; [οἱ] πολλοί Bergk.
 1 ὁκοίοις Bergk, Stählin (cfr. A 16 /2), Kahn; ὁκόσοι rkp, Diels, Bollack-Wismann;
 ὁκόσοις Gataker, Wilamowitz (cfr. Archilochos, fr. 68 Diehl, viz Hérakleitos A 16 /1.128; Diels
 = fr. 132. 3 West), Bywater.
 1 ἐγκυρεύσιν Schuster, Diels (cfr. B 72), Stählin, Kahn; ἐγκυρσευοῦσιν rkp.

Verze překladu:

- 3 vždyť se zdají i sobě samým.

Překlad podle Wilamowitzova čtení:

- 1 Mnozí si neuvědomují [všechny] ty [věci], se kterými se setkávají;

Překlad podle rkp:

- 1 Takové věci si mnozí neuvědomují:
tolikeří se potkávají a nepoznávají, ani když se poučí,
3 nýbrž se sobě zdají.

B 72

- 1 S čím se zcela nepřetržitě stýkají,
{s logem, který spravuje veškerenstvo,}
3 s tím se neshodují,
a věci, se kterými se každý den potkávají,
5 se jim jeví cizí.

- 1 ὧ μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι,
{λόγω τῷ τὰ ὅλα διοικοῦντι,}
3 τούτῳ διαφέρονται
καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι,
5 ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται

Marcus Aurelius IV, 46

- 4 ἐγκυροῦσι 1 rkp, Diels, Kahn; ἀκυροῦσαν 1 rkp; vynechává 1 rkp.

Pokus o rekonstrukci:

- 1 Zcela nepřetržitě se stýkají s řečí,
se kterou se neshodují;
a věci, se kterými se každý den potkávají,
se jim jeví cizí.
1 μάλιστα διηνεκῶς ὁμιλοῦσι λόγω

τούτῳ διαφέρονται·
καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι,
ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται.

B 34

- 1 Když nechápaní uslyší,
podobají se hluchým;
3 výrok jim dosvědčuje:
jsouce zde, jsou nepřítomni.

- 1 ἀξύνετοι ἀκούσαντες
κωφοῖσιν ἐοίκασι·
3 φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ
παρεόντας ἀπεῖναι.

Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 42

Kléméns Alex., Stromata V, 115, 3

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio I, 71

- 2 κωφοῖσιν Eusebios, Diels, Kahn; κωφοῖς Kléméns, Theodórétos.
3 αὐτοῖσι Eusebios (některé rkpp), Theodórétos; αὐτοῖσιν Kléméns; αὐτοῖς Eusebios (jiné rkpp).
4 ἀπεῖναι rkpp Eusebia, Theodórétos, Kranz, Kahn; ἀπιέναι rkp Klémenta, Stählin u Klémenta.

Překlad podle Klémenta:

- 4 jsouce zde, odcházejí.

B 108

- 1 Ačkoliv jsem slyšel řeči mnohých,
 žádná z nich nepřichází k tomu, aby rozpoznala,
 3 co je moudré a od všeho oddělené.

- 1 Ὀκόσων λόγους ἤκουσα,
 οὐδεὶς ἀφικνέεται ἐς τοῦτο, ὥστε γινώσκειν
 3 ὅ τι σοφὸν ἐστὶ πάντων κεχωρισμένον.

Stobaios, Anthologium III, 1, 174, 3-4

- 2 ἀφικνέεται ed. Stobaia; ἀφικνεῖται edd. Hérakleita.
 3 ὅ τι σοφὸν rkp, ed. Stobaia, Diels, Bollack a Wismann, Kahn; ὅτι [τὸ] σοφὸν Diels-Kranz (jako způsob pochopení, podle Kranze prý není u Hérakleita před σοφὸν člen nutný).

Jiný překlad závěru (podle Kranze):

- 3 že to, co je moudré, je od nich všech oddělené.

Verze 1 rkp:

- 3 co je moudré - ať už bůh nebo zvíře - a od všeho oddělené.
 3 ἢ γὰρ θεὸς ἢ θηρίον ὅ τι σοφὸν ἐστὶ πάντων κεχωρισμένον.

B 123

- 1 Přirozenost se ráda skrývá.
 1 φύσις {δὲ καθ' Ἡράκλειτον} κρύπτεσθαι φιλεῖ.

Themistios, Orationes 5, Hypaticus ad autocratorem Iovianum, p. 69 Harduin

{φύσεως τῆς κρύπτεσθαι φιλούσης}

Filón Alex., De fuga et inventione 179

Filón Alex., De mutatione nominum 60, 6

ἡ φύσις κρύπτεσθαι φιλεῖ {καθ' Ἡράκλειτον}·

Porfyrios u Prokla, In Platonis rem publicam commentarii II, p. 107, 6 Kroll

φιλεῖ {γὰρ} ἡ φύσις κρύπτεσθαι

Iúlianos, Orationes 7, 216 = Ad Heracleionem Cynicum de natura 11

6. Metafora řeky, proudění a plynutí proměn přirozeností

B 12, B 91, B 49a, viz Platónovo shrnutí Hérakleita: *Panta rhei*, vše proudí (plyne) a metafora potápěče

B 12

- 1 {Zénón [z Kitia] o duši říká, že je vnímatelným výparem, (Kahn CXIII B)
stejně jako Hérakleitos.
- 3 Ten totiž chtěl dát najevo, že když se duše vypařují,
vždy se stávají duchovními,
- 5 a proto je přirovnal k řekám, když pravil:}
Na ty, kdo vstupují do týchž řek, (Kahn L, CXIII B)
7 se valí jiné a jiné vody;
duše se však z té vlhkosti vypařují. (Kahn CXIII B)

- 1 {Ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει αἰσθητικὴν ἀναθυμίασιν,
καθάπερ Ἡράκλειτος.
- 3 βουλόμενος γὰρ ἐμφανίσαι ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιάμεναι
νοεραὶ αἰεὶ γίνονται,
- 5 εἵκασεν αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων οὕτως·}
ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν
- 7 ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιρρεῖ·
ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμῶνται.

Kleanthés u Areia Didyma fr. 39.2 (ed. Diels, *Doxographi graeci*, p. 471.4) u Eusebia, *Praeparatio evangelica* XV, 20, 2

(Viz též A 15 /1 u Aristotela, A 15 /3 u Aetia.)

- 1 αἰσθητικὴν Wellmann, Diels, Kahn; αἴσθησιν ἢ rkp.
- 4 νοεραὶ rkpp; νεαραὶ Meerwaldt, Marcovich; ἕτεραι Diels.
- 8 ψυχαὶ rkp; [καὶ] ψυχαὶ Capelle, Diels, Kahn.

B 91

- 1 Nelze dvakrát vstoupit do téže řeky,
{podle Hérakleita,
- 3 ani se nelze dvakrát dotknout smrtelné bytosti v témže stavu,
neboť ta se hbitou a rychlou proměnou}
- 5 rozptyluje a znovu shromažďuje.
{A vlastně se ani nespojuje znovu a někdy později,
- 7 ale spíše se zároveň spojuje i opouští,}
přichází i odchází.
- 1 ποταμῷ {γάρ} οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δις τῷ αὐτῷ
{καθ' Ἡράκλειτον
- 3 οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δις ἄψασθαι κατὰ ἕξιν [τῆς αὐτῆς],
ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς}
- 5 σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει,
{μᾶλλον δ' οὐδὲ πάλιν οὐδ' ὕστερον
- 7 ἀλλ' ἅμα συνίσταται καὶ ἀπολείπει καὶ}
πρόσεισι καὶ ἄπεισιν.

Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392b (1-8)

Plútarchos, De sera numinis vindicta 559c (z Poseidónia, Fr. 367.21-24 Theiler) (parafráze 1)

Platón, Kratylos 402a = A 6 /1 (1)

Aristotelés, Metaphysica III, 1010a 14 (1)

Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia; A 10 /1 (Platón, Sofistes).

3 κατὰ ἕξιν [τῆς αὐτῆς] Diels, Kranz; κατὰ ἕξιν rkpp, Kahn.

5 Za podmět těchto slov považuje Diels θεός, „bůh“, analogicky k Epist. Heracl. 6: θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρεύει. ἐπανισοῖ αὐτῶν τὸ ἄμετρον ... συνάγει τὰ σκιδνάμενα ... - Bůh ve světě léčí veliká tělesa živlů (nebeská tělesa?). Vyrovnává jejich neuměřenost ... spojuje (smiřuje?) rozptýlené ...

{Nezapomeňme na Hérakleitovo veškerenstvo vrhající věci do řeky,
na to, že říká, že nelze dvakrát vstoupit do všeho toho, co se pohybuje
a mění proměňující se přirozenost.}

{ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα πράγματα ποταμὸν ἐμβαλόντες,
εἰς ὃν οὐ φησι δις ἐμβῆναι τῷ πάντα κινεῖν
καὶ ἑτεροιοῦν τὴν φύσιν μεταβάλλουσιν.}

Plútarchos, De sera numinis vindicta 559c (z Poseidónia, Fr. 367.21-24 Theiler)

{Všechno pomíjí a nic netrvá,
a když všechno, co je, připodobňuje k proudu řeky, praví:}

1 Dvakrát do téže řeky bys nevstoupil.

Verze překladu:

{Všechno prochází a nic nezůstává, ...}
{πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει,
καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὥς}

1 δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.

Platón, Kratylos 402a = A 6 /1

1 Dvakrát do téže řeky nelze vstoupit.

1 δις τῷ αὐτῷ ποταμῷ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι

Aristotelés, Metaphysica III, p. 1010a 14

Analogie Grégoria z Nazianzu (nejmenuje Hérakleita):

{Nic není stálé. Jsem proudem špinavé řeky,
neustále přitékám, nemám v sobě nic ustaveného.}
{Ἐμπεδον οὐδέν· ἔγωγε ῥόος θολεροῦ ποταμοῦ
Αἰὲν ἐπερχόμενος, ἑσταὸς οὐδὲν ἔχων.}

Grégorios z Nazianzu, De humana natura 27 v: Carmina moralia, 1, 2 14; Migne PG 37, 757, 11 (Hürt to pokládá za inspirované Hérakleitem.)

B 49a

1 Do týchž řek vstupujeme i nevstupujeme,
jsme i nejsme.

1 ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομεν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν,
εἵμεν τε καὶ οὐκ εἵμεν.

Hérakleitos Homérikos, Allegoriae (= Quaestiones) Homericæ 24, 5

1 αὐτοῖς většina rkpp, editoři; αὐτοῦ 1 rkp.

1 τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν většnina rkpp, editoři; vynechává 1 rkp.

2 εἵμεν většina rkpp, editoři; ἥμεν 1 rkp.

Do téže řeky dvakrát vstupujeme i nevstupujeme.

In idem flumen bis descendimus et non descendimus.

Seneca, Epistulae VI, 6, 23, p. 58, 23 Reynolds; viz A 6 /9, B 91

7. Přítakání celku, uvažování

B 70, B 101, B 116, B 112, B 113, B 114, B 89

B 70

1 {Hérakleitos pokládá lidská mínění za dětské hračky.}

1 {Ἡράκλειτος παίδων ἀθύρματα νενόμικεν εἶναι τὰ ἀνθρώπινα δοξάσματα.}

Iamblichos, De anima (u Stobaia, Anthologium II, 1, 16), fr. 429 Schleiermacher = fr. 79 Bywatter

B 101

1 Prohledal jsem sebe sama.

1 ἐδιζησάμην ἐμεωυτόν.

Plútarchos, Adversus Colotem 20, p. 1118c

Iúlianos, Orationes VI, p. 1085a

Suidás, Lexicon, s.v. πόστουπος

Plótinus, Enneades V, 9, 5, 29

Verze překladu (gnómicový aorist):

1 Hledám sebe sama.

1 {Prohlašoval, že vyhledal sám sebe a naučil se všemu sám od sebe.}

1 {αὐτὸν ἔφη διζήσασθαι καὶ μαθεῖν πάντα παρ' ἑαυτοῦ.}

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX 1, 5 = A 1, 5

B 116

1 Všem lidem náleží poznávat sebe sama a uvažovat.

1 Ἀνθρώποισι πᾶσι μέτεστι γινώσκειν ἑωυτοὺς καὶ σωφρονεῖν.

Stobaios, Anthologium V, 6

1 σωφρονεῖν rkr, Kranz, Kahn; φρονεῖν nebo εὔ φρονεῖν [ἀλλ' οὐ ποιῶσι] Diels.

Doslovněji:

... a být uměřený.

B 112

- 1 Uvažovat -
největší zdatnost a moudrost,
3 mluvit a konat pravdivé věci,
vnímající podle přirozenosti.

- 1 σωφρονεῖν
ἀρετὴ μέγιστη καὶ σοφίη
3 ἀληθῆα λέγειν καὶ ποιεῖν
κατὰ φύσιν ἐπαΐοντας.

Stobaios, Anthologium III, 1, 178

- 1 σωφρονεῖν rkp, Gomperz, Kranz, Kahn; τὸ φρονεῖν Diels.

Verze překladu:

- 1 Být uměřený:
největší způsobilost a moudrost,
3 říkat a dělat pravdivé věci
- podle přirozenosti -
cháпající (naslouchající).

B 113

- 1 Vědomí je všem společné.
1 Ξυνόν ἐστι πᾶσι τὸ φρονεῖν.

Stobaios, Anthologium III, 1, 179

B 114

- 1 Když mluvíme s rozumem,

- je třeba se posilovat tím, co je společné všem,
 3 tak jako obec zákonem, a ještě silněji.
 Vždyť všechny lidské zákony jsou živeny jedním božským,
 5 neboť vládne tak, jak dalece chce,
 a vystačí pro všechny a [ještě] vyniká.
 1 ξὺν νόῳ λέγοντας
 ἰσχυρίζεσθαι χρή τῷ ξυνῶ πάντων,
 3 ὅκωσπερ νόμῳ πόλις καὶ πολὺ ἰσχυροτέρως.
 τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι ὑπὸ ἐνὸς τοῦ θείου·
 5 κρατεῖ γὰρ τοσοῦτον ὁκόσον ἐθέλει
 καὶ ἐξαρκεῖ πᾶσι καὶ περιγίνεται.

Stobaios, Anthologium I, 1, 179

- 3 καὶ πολὺ Schleiermacher, Diels, Kahn, ed. Stobaia; καὶ πόλις rkp.
 6 (Po περιγίνεται navrhuje Diels chápat jako předmět [πάντων] , prý podle imitace
 Hérakleita u Plútarcha, De Iside et Osiride 45, 369a.)

B 89

- 1 Probuzeným je svět jeden a společný,
 avšak každý ze spících se obrací k vlastnímu.
 1 τοῖς ἐγρηγορόσιν ἓνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι,
 τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀναστρέφεσθαι.

Plútarchos, De superstitione 3, p. 166c

- 2 ἀναστρέφεσθαι 1 rkp, Bollack-Wismann, připouští Kranz; ἀποστρέφεσθαι ostatní
 rkpp, Diels, Kahn, Marcovich, Robinson, Conche.

(Diels a Kranz považují 2. řádek za Plútarchův text, Kahn celý zlomek.)

8. Zápas o všechno a jedno

B 80, B 53, B 136, B 24, B 25, B 132

B 80

- 1 Je třeba vědět, že zápas je společný,
a právo je sporem,
3 a všechno vzniká sporem
a nutností.
1 εἰδέναι δὲ χρὴ τὸν πόλεμον ἐόντα ξυνόν,
καὶ δίκην ἔριν,
3 καὶ γινόμενα πάντα κατ' ἔριν
καὶ χρεών.

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VI, 42 (1-4)

Aristotelés, Ethica Nicomachea 1155b 6 (3)

Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

- 1 εἰδέναι δὲ Diels, Kranz, Kahn; εἰδέναι Schleiermacher; εἰ δὲ rkp.
2 ἔριν Schleiermacher, Diels (podle A 22), Kahn; ἐρεῖν rkp.
4 χρεών Diels podle Filodéma, De pietate; χρεώμενα rkp, Wolf, Kahn; κατα χρεώμενα Schuster; κρινόμενα Bywater; χωρεόμενα Gundermann.

Překladová verze závěru:

- 4 a jak je zapotřebí.

Závěr podle kodexového čtení:

- 4 a je věštbami vyhlášeno.

{...že zápas a Zeus je totéž,

jak to říká i Hérakleitos}

{καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὸν Δία τὸν αὐτὸν εἶναι,

καθάπερ καὶ τὸν Ἡράκλειτον λέγειν.}

Filodémos, De pietate 14, 26 (Diels podle revize Philodemi Papyri incerti, p. 81 Gomperz)

B 53

- 1 Ζάπας je všech otec, všech král:
jedny předvádí jako bohy, jiné jako lidi;
- 3 jedny činí otroky, jiné svobodnými.
- 1 πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεύς,
καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε, τοὺς δὲ ἀνθρώπους,
- 3 τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε, τοὺς δὲ ἐλευθέρους.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 4 (1-3)

Plútarchos, De Iside et Osiride 370d (1)

B 136

- 1 Duše zabitých Areem jsou čistší než ty, které podlehly nemocem.
{ Ἡρακλείτου }
- 1 ψυχὰὶ ἀρηίφατοι καθερώτεραι ἢ ἐνὶ νοῦσοις.

Scholia ad Arriani Epicteti dissertationes, p. LXXI Schenkl

Oracula Chalcidica (Iúlianos Theúrgos), orac. 159

- 1 ἐνὶ Scholia, Diels; ἐπὶ Oracula.

Verze překladu:

Duše padlých v boji...

B 24

- 1 Bozi i lidé ctí zabité Areem.
- 1 ἀρηίφατους θεοὶ τιμῶσι καὶ ἄνθρωποι.

Kléméns Alex., Stromata IV, 16, 1

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio VIII, 39

1 θεοὶ ... ἄνθρωποι Kléméns, οἱ θεοὶ ... οἱ ἄνθρωποι Theodórétos.

Verze překladu:

Padlé v boji ctí bohové i lidé.

B 25

1 Vznešenější smrti dostávají vznešenější úděly.

1 μόροι {γὰρ} μέζονες μέζονας μοίρας λαγχάνουσι.

Kléméns Alex., Stromata IV, 49, 3

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium V, 8, 42

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio VIII, 39

1 μόροι Kléméns, Hippolytos, většina editorů; μόνοι Theodórétos.

Verze překladu:

Větší úděly smrti dostávají větší podíly [života ?].

B 132

1 Ποῦτοι si podrobují bohy i lidi.

1 τιμαὶ θεοῦς καὶ ἀνθρώπους καταδουλοῦνται.

Gnomologium Vaticanum 743, Sententia 312, p. 249 Sternbach

(„dialektika pána a raba“)

9. Otevřená eschatologie? Život a smrt (v tomto semestru jen předběžně)

B 96, B 27, B 18, B 20, B 21, B 26, B 88, B 19

B 96

1 Mrtvolý jsou k vyhození spíše nežli hnůj.

1 νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι.

Strabón, Geographica XVI, 26, 784

Plútarchos, Quaestiones convivales IV, 4, 3, p. 669a

Kelsos u Órigena, Contra Celsum V, 14, 20

Plótinios, Enneades V, 1, 2, 42

Verze překladu: Mrtvolý vyhazovat spíše než výkaly!

B 27

1 Zemřelým lidem nastávají věci,
které nečekají, a které se ani nedomnívají.

1 ἀνθρώπους μένει ἀποθανόντας
ἄσσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέουσιν.

Kléméns Alex., Stromata IV, 144, 3

Theodórétos, Graecarum affectionum curatio VIII, 41

1 ἀποθανόντας Kléméns ve Strómateis, Diels, Kahn; τελευτήσαντας Kléméns
v parafrázi v Protreptiku 22, 1; ἀποθνήσκοντας Theodórétos.

{Jistě jsou důstojné takové obřady noci a ohně ... , podle nichž zemřelým}

2 nastávají věci, jakých se ani nenadějí.

{Ἀξια μὲν οὖν νυκτὸς τὰ τελέσματα καὶ πυρὸς ... οὕστινας μένει τελευτήσαντας}

2 ἄσσα οὐδὲ ἔλπονται.

Var. překladu:

{... i když byli zasvěceni,}

2 očekává je to, čeho se ani nenadějí.

Kléméns Alex., Protrepticus 2, 22 (před B 14)

B 18

1 Nemá-li naději v beznadějně, nenalezne to,
neboť je to nevygátratelné a nepřístupné.

1 ἐὰν μὴ ἔλπηται ἀνέλπιστον, οὐκ ἐξευρήσει,
ἀνεξερεύνητον ἔον καὶ ἄπορον.

Kléméns Alex., Stromata II, 17, 4

Theodóréτος, Graecarum affectionum curatio I, 88, 4

1 Gomperz dává ἔλπηται za ἀνέλπιστον; ἔλπηται Kléméns; ἔλπίζετε Theodóréτος.

1 ἐξευρήσει Kléméns; εὐρήσετε Theodóréτος.

B 20

1 Tí, kdo se zrodili,
chtějí žít a mít úděly smrti, či spíše odpočívat,
3 a zanechávají děti, aby vznikly úděly smrti.

1 γενόμενοι ζῶειν ἐθέλουσι μόρους τ' ἔχειν,
μᾶλλον δὲ ἀναπαύεσθαι,

3 καὶ παῖδας καταλείπουσι μόρους γενέσθαι.

Kléméns Alex., Stromata III, 14, 1

Verze překladu:

1 Narodili se, chtějí žít a zadržet úděly smrti,
ale ještě více je zastavit;
3 a zanechávají děti, takže se úděly smrti rodí.

B 21

1 Smrt je, cokoliv vidíme, když bdíme;
cokoliv vidíme, když spíme, je spánek.

- 1 θάνατός ἐστιν ὁκόσα ἐγερθέντες ὀρέομεν,
ὁκόσα δὲ εὐδοντες ὕπνος.

Kléméns Alex., Stromata III, 21, 1

- 2 ὕπνος rkp; ὕπαρ Marcovich; ζωή Nestle.

Diels předpokládá pokračování (viz B 26):

- 3 [když umíráme, život.]

- 3 [ὁκόσα δὲ τεθνηκότες ζωή.]

Klémentovo uvedení:

„Nenazývá také Hérakleitos zrod smrti, podobně jako Pýthagorás a Sókratés v Gorgiovi (Platón, Gorgiás 492e), s nimiž říká: B 21 ?“

(Hérakleitos se tak prý vyjadřuje jenom zdánlivě a na tom je prý založen omyl Markionův stran řeckých filosofů, totiž že zrod je pro ně zlý.)

B 26

- 1 Člověk si v noci zapaluje světlo -
jsa sobě mrtvý, má vyhaslý zrak;

- 3 živý se dotýká mrtvého,
když spí, má vyhaslý zrak;

- 5 probuzený se dotýká spícího.

- 1 ἄνθρωπος ἐν εὐφρόνῃ φάος ἄπτεται,
ἐαυτῷ ἀποθανών, ἀποσβεσθεὶς ὄψεις·

- 3 ζῶν δέ ἄπτεται τεθνεῶτος
εὐδων, ἀποσβεσθεὶς ὄψεις·

- 5 ἐγρηγορῶς ἄπτεται εὐδοντος.

Kléméns Alex., Stromata IV, 141, 2

- 1 εὐφρόνῃ Sylburg, Diels, Kahn; εὐφροσύνη rkp.

- 2 ἀποθανών rkp; vynechávají Diels i Kahn; ἐαυτῷ ἀποθανών vynechává Bywater.

- 4 ἀποσβεσθεῖς ὄψεις rkp; vynechávají Diels i Kahn (údajně jako duplicitu).

Verze překladu s jiným vázáním zájmena:

- 1 Člověk v noci zapaluje světlo pro sebe,
jsa mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

Verze překladu uchovávající identitu slovesa:

- 1 Člověk se v noci dotýká světla,
jsa sobě mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

resp.:

- 1 Člověk se v noci dotýká světla pro sebe,
jsa mrtvý, má vyhaslý zrak; ...

Překlad podle Dielsova a Kahnova užšího čtení:

- 1 Člověk v noci zapaluje světlo,
protože má v sobě vyhaslý zrak;
3 živý pak se dotýká mrtvého, když spí,
probuzený se dotýká spícího.

B 88

- 1 Totéž je uvnitř:
živé i mrtvé,
3 probuzené i spící,
mladé i staré.
5 Jedno je převrácením toho druhého,
a to druhé zas převrácením toho prvního.

- 1 ταὐτὸ γ' ἔνι
ζῶν καὶ τεθνηκὸς
3 καὶ [τὸ] ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεϋδον
καὶ νέον καὶ γηραιόν·
5 τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι,
κάκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα.

Plútarchos, Consolatio ad Apollonium 10, p. 106e

(Náznak parafráze: Plútarchos, De E apud Delphos 18, p. 392cd)

- 1 γ' ἔνι 1 rkp, Babbitt, Bollack a Wismann; τ' ἔνι 2 rkpp, Diels, Kahn.
3 [τὸ] Reiske, Babbitt, Diels, Kahn, Bollack a Wismann.
3 τὸ καθεϋδον 1 rkp, Babbitt, Kahn; καθεϋδον 3 rkpp, Diels.
5-6 τάδε ... ταῦτα vrynechává Schleiermacher, Wilamowitz (považují za Plútarchovo).

B 19

- 1 {Hérakleitos, káraje jakési lidi, že jsou nevěřící, říká:}
Nejsou schopni naslouchat ani mluvit.
1 {ἀπίστους εἶναι τινὰς ἐπιστύφων Ἡράκλειτός φησιν·}
ἀκοῦσαι οὐκ ἐπιστάμενοι, οὐδ' εἰπεῖν.

Kléméns Alex., Stromata II, 24, 5

10. Duše – živí se vlhkostí, ale má se zažehnout a zazářit

B 98, B45, B 115, B 84, B 67a, B 36, B 77, B 118, B 117, B 107

B 98

1 Duše jsou cítit po Hádu.

1 αἱ ψυχαὶ ὁσμῶνται καθ' Ἄιδην.

Plútarchos, De facie in orbe lunae 28, p. 943e

Verze překladu: Duše čichají k Hádu.

B 45

1 Ani ten, kdo prochází všechny cesty,
nemůže svým krokem najít hranice duše:

3 tak hluboké má určení.

1 ψυχῆς πείρατα ἰὼν οὐκ ἂν ἐξεύροι
ὁ πᾶσαν ἐπιπορευόμενος ὁδόν·

3 οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 7 = A 1, 7

B 115

1 K duši patří určení,
které roste samo sebou.

1 ψυχῆς ἐστὶ λόγος
ἐαυτὸν αὖξων.

Stobaios, Anthologium III, 1, 180 (Stobaios však výrok připisuje Sókratovi.)

Překladová verze:

- 1 K duši patří řeč,
která sama sebou roste.

B 84

- 1 Proměňujíc se odpočívá.
- 2 Usilovat o totéž a [pořád] začínat, je dřina.

- 1 μεταβάλλον ἀναπαύεται.
- 2 κάματος ἐστὶ τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἄρχεσθαι.

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 14

Verze překladu: 1 Odpočívá tím, že (se) proměňuje.

Verze překladu (tranzitivní): 1 Zatímco proměňuje, odpočívá [oheň].

Různé verze překladu 2. výroku:

- 2 Je namáhavé pro totéž se lopotit a začínat.
- 2 Usilovat o něco a zároveň tím být ovládán, je dřina.
- 2 Je únavné se pro tytéž [věci, pány?] lopotit a být jimi ovládán.
- 2 Pro tytéž [lidi] je namáhavé se lopotit a být ovládán.

(U Plótina jsou tyto dva původně různé výroky hned za sebou jako příklady Hérakleitových paradoxů ohledně vztahu duše k mysli a její svébytnosti dokonce i v tělesném životě:)

Vždyť Hérakleitos, který nás vybízí, abychom toto zkoumali, učí o nutných směnách (viz B 90) protikladů, mluví o cestě nahoru dolů (B 60.1) a říká, že „proměňujíc se, odpočívá“ (B 84.1) a že „usilovat o totéž a [pořád] začínat, je dřina.“ (B 84.2). Zanechal nám tušení, opominul, aby nám ten výrok učinil zřejmým; snad proto, že my sami máme hledat, jako on sám našel, když hledal.

Ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος, ὃς ἡμῖν παρακελεύεται ζητεῖν τοῦτο, ἀμοιβὰς (B 90) τε ἀναγκαίως τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδόν τε ἄνω κάτω (B 60) εἰπὼν καὶ μεταβάλλον ἀναπαύεται (B 84.1) καὶ κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἄρχεσθαι (B 84.2) εἰκάζειν ἔδωκεν ἀμελήσας σαφῆ ἡμῖν ποιῆσαι τὸν λόγον, ὥς δέον ἴσως παρ' αὐτῷ ζητεῖν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ζητήσας εὔρεν.

Plótinus, Enneades IV, 8, 1, 11-17

B 67a

- 1 {Tak životní teplo vycházející od Slunce [dodává všemu, co žije, život].
K této myšlence podává nejlepší přirovnání „odpočívající“ Hérakleitos,
3 totiž podobenství o pavoukovi jakožto duši a pavučině jakožto tělu:
Jako pavouk stojící uprostřed pavučiny cítí,
5 když moucha náhle poruší některé její vlákno,
a hned tam rychle běží, jako by ho přetnutí vlákna bolelo,
7 tak duše člověka rychle běží tam, kde je nějaká část těla poškozena,
jako kdyby nesnesla poškození těla,
9 se kterým je pevně a úměrně spojena.}

- 1 {ita vitalis calor a sole procedens omnibus quae vivunt vitam subministrat,
cui sententiae Heraclitus adquiescens optimam similitudinem dat
3 de aranea ad animam, de tela araneae ad corpus.
sic[ut] aranea, {ait,} stans in medio telae sentit,
5 quam cito musca aliquem filum suum corrumpit
itaque illuc celeriter currit quasi de fili persectione dolens,
7 sic hominis anima aliqua parte corporis laesa
illuc festine meat quasi impatiens laesionis corporis,
9 cui firme et proportionaliter iuncta est.}

Hisdosus Scholasticus, Ad Chalcidium In Platon. Tim. 34b, cod. Paris. I. 8624 s. XII F.2

6 persectione Diels; perfectione rkp.

Překlad podle rukopisného čtení (6. řádek):

{... a hned tam rychle běží, jakoby trpěl [starostí] o dokonalost vlákna, ...}

Viz také B 67a/2

„Tento nedlouhý příklad je od Stratóna, Ainesidéma a Hérakleita, neboť i oni sami si všímají jednoty duše, která je rozptýlena v celém těle a všude je sama sebou jako vanutí zvuku dutinou píšťaly, a tak rozličnými způsoby vyzařuje skrze smysly, nejsouc ani tak oddělená, jako spíše rozdělená.“

Non longe hoc exemplum est a Stratone et Aenesidemo et Heraclito. nam et ipsi unitatem animae tuentur, quae in totum corpus diffusa et ubique ipsa, velut flatus in calamo per cavernas, ita per sensuality variis modis emicet non tam concisa quam dispensata.

Tertullianus, De anima 14

(Viz též Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 349 - 350; VII, 127; VII, 130.)

B 36

1 Pro duše je smrt stát se vodou,
pro vodu je smrt stát se zemí;

3 ze země pak vzniká voda
a z vody duše.

1 ψυχῇσιν θάνατος ὕδωρ γενέσθαι,
ὕδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι·

3 ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται,
ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή.

Kléméns Alex., Stromata VI, 17, 2 (1-4)

Filón Alex., De aeternitate mundi 111 (1-2)

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium V, 16, 4 (1)

Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17 (1)

Iúlianos, Orationes V, 165cd (1)

1 ὕδωρ Kléméns, Hippolytos, Filón; ὕγρῃσι Quintilianus, Iúlianos, Nýménios a jiní.

Verze překladu:

1 Smrt duší je voda,
smrt vody je země,
3 ze země však vzniká voda,
z vody pak duše.

B 77

1 {Hérakleitos řekl, že} pro duše je rozkoš
nestávat se smrtí ve vlhkých věcech,
3 {a že rozkoší je pro ně pád do zrození. A jinde řekl:}
My žijeme jejich [duší?] smrt
5 a ony žijí naši smrt.

1 {Ἡράκλειτον} ψυχῇσι {φάναι} τέρψιν
μὴ θάνατον ὑγρῇσι γενέσθαι,
3 {τέρψιν δὲ εἶναι αὐταῖς τὴν εἰς τὴν γένεσιν πτῶσιν, καὶ ἀλλαχοῦ δὲ φάναι}
ζῆν ἡμᾶς τὸν ἐκείνων θάνατον
5 καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον.

Nýménios u Porfyria, De antro nympharum 10; frg. 35 Thedinga (1-5)

Proklos, In Platonis rem publicam commentarii II, 270. 30 Winnington-Ingram (1-2)

2 μὴ θάνατον Porfyrios (ed. TLG), Bollack a Wismann, Kahn; ἢ θάνατον Diels; καὶ θάνατον Kranz; vyněchává Schuster.

Různé verze překladu:

- 1 {Hérakleitos řekl, že} vlhkým duším
smrt nenastává jako rozkoš
- 3 {a že rozkoší je pro ně pád do zrození.}

- 1 Pro duše je to rozkoš,
nikoliv smrt, když se stanou vlhkými.
- 3 {Rozkoší jim je pád do zrození.}

Překlad (1-2) podle různých konjunktur:

Diels: Pro duše je to rozkoš nebo smrt, když se stanou vlhkými.

Kranz: Pro duše je to rozkoš i smrt, ...

Schuster: Pro duše je to rozkoš, ...

Analogie:

- 1 Pro duše je to smrt, {jak říká Hérakleitos,}
když se stanou vlhkými.

- 1 {ὅπη φησὶν Ἡράκλειτος,} θάνατος ψυχᾶσιν
ὕγραῖσι γενέσθαι.

Proklos, In Platonis rem publicam commentarii II, 270, 30 Winnington-Ingram

(Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17.89)

B 118

- 1 Suchá záře - duše nejmoudřejší a nejlepší.

- 1 αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη.

Stobaios, Anthologium III, 5, 8

Stobaios, Anthologium III, 17, 42

Filón Alex., De providentia II, 67 u Eusebia, Praeparatio evangelica VIII, 14

Plútarchos, De esu carniū 995e

Plútarchos, De defectu oraculorum 432f

Plútarchos, Vita Romuli 28, 9

Kléméns Alex., Paedagogus II, 29, 3

Galénos, Scripta minora IV, 786 Kühn

Porfyrios, De anthro nympharum 11

Hermiás, In Platonis Phaedrum 27, 28 Couvreur

Aristeidés Quintilianus, De musica II, 17, 85

1 αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ Stobaios (2 místa), Filón, Plútarchos, Galénos, Hermiás, Porfyrios, Aristeidés Quintilianus, Kahn; αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξερὰ Kléméns; αὔη ψυχὴ Trincavelli (podle 1 rkp Stobaia III, 5, 8).

1 σοφωτάτη většina autorů; vynechává Plútarchos (Vita Romuli 28, 9; De defectu orac. 432f).

1 καὶ ἀρίστη většina autorů; vynechávají Plútarchos (432f), Hermiás, Aristeidés Quintilianus, Porfyrios, Galénos.

Verze překladu:

Záře -

suchá duše - nejmoudřejší a nejlepší.

Překlad podle kontextu u Klémenta :

Suchá duše je pak záře, je nadevše moudrá a nejlepší.

Překlad podle Trincavelliho konjektury:

Vyschlá duše, nejmoudřejší a nejlepší.

Překlad podle Ficina (Theologia platonica):

Suchá záře, nejmoudřejší duše.

{quod ita significavit Heraclitus:}

αυγη ξηρη, ψυχη σοφωτατη

{id est} lux sicca, anima sapientissima.

Porfyrioiva analogie bez zmínky Hérakleita:

{Duše však přitahuje vlhkost, kdykoli se soustavně snaží stýkat s přirozeností, jejíž aktivita spočívá ve vlhkosti a je spíše podzemní. Kdykoli si ale duše snaží od přirozenosti získat odstup, stává se suchou září a je bez stínu a bez mráčku. Vlhkost totiž ve vzduchu vytváří mraky, zatímco sucho vytváří suchou záři z páry.}

{ὕγρὸν δὲ ἐφέλκεται [sc. ἡ ψυχὴ], ὅταν συνεχῶς μελετήσῃ ὁμιλεῖν τῇ φύσει, ἥς ἐν ὑγρῷ τὸ ἔργον καὶ ὑπόγειον μᾶλλον. ὅταν δὲ μελετήσῃ ἀφίστασθαι φύσεως, αὐγὴ ξηρὰ γίνεται, ἄσκιος καὶ ἀνέφελος· ὑγρότης γὰρ ἐν ἀέρι νέφος συνίστησι, ξηρότης δὲ ἀπὸ τῆς ἀτμίδος αὐγὴν ξηρὰν ὑφίστησιν.}

Porfyrios, Sententiae ad intelligibilia ducentes 29, 38-43

B 117

- 1 Když se muž opije,
je veden nedospělým chlapcem,
- 3 vrávorá,
nevnímá, kam kráčí,
- 5 když má vlhkou duši.

- 1 Ἄνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ,
ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου
- 3 σφαλλόμενος,
οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει,
- 5 ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων.

Stobaios, Anthologium III, 5, 7

B 107

1 Špatnými svědky jsou lidem oči a uši,
když mají barbarské duše.

1 κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα
βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων,

Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 126 = A 16 /1, 126

Špatné jsou oči a uši nerozumných lidí,

kteří mají barbarské duše.

Κακοὶ γίνονται ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα ἀφρόνων ἀνθρώπων

ψυχὰς βαρβάρους ἐχόντων.

Stobaios, Anthologium III, 4, 54

11. Jedno a všechno (jedno jako hledisko, jako příčné provázání mnohosti, cykličnost diferencí), kosmos, vždyživý oheň – teď jenom přehled pro kontext, podrobně tomu bude věnován kus letního semestru

B 124, B 125, B 10, B 54, B 51, B 30, B 90

B 124

1 Jako hromada ledabyly nasypaných věcí je nejkrásnější svět.

1 ὥσπερ σάρμα εἰκῆ κεχυμένων ὁ κάλλιστος {φησὶν Ἡράκλειτος}, {ὁ} κόσμος.

Theophrastos, Metaphysica 15, p. 7a 14 Usener (p. 16 Ross & Fobes)

1 ὥσπερ rkp, Diels; vynechává Kahn, Bollack.

1 σάρμα Diels, Kahn; σὰρξ rkp, Gomperz; σάρων Bernays; σωρὸς Usener; vypouští Bollack.

1 κεχυμένων rkpp, Diels, Kahn; κεχυμένον Usener.

1 κόσμος Wimmer, Diels, Kahn; ὁ κόσμος rkp.

Verze překladu:

1 Jako hromada bezdůvodně roztroušených věcí je nejkrásnější uspořádání.

1 Nejkrásnější uspořádání na světě je hromada nahodilého smetí. (Kahn)

Překlad rukopisného čtení:

1 Ten nejkrásnější, svět, je jako tělo [z] ledabyly nasypaných věcí.

B 125

1 I smíchaný nápoj zůstává rozptýlen,
když se jím pohybuje.

- 1 καὶ ὁ κυκεὼν δίσταται
κινούμενος.

Theophrastos, fr. 8, sect. 9 Wimmer (De vertigine 9 - 10)

- 2 κινούμενος rkp, Bollack a Wismann; [μὴ] κινούμενος Bernays, Wimmer, Diels (podle Alexandra Afrodís.), Kahn.

Verze:

- 1 I kroužíci [roz. smíchaný nápoj]
se usazuje, jestliže není čeřen.
- 1 ὁ δὲ κυκλεύων, {ὥσπερ καὶ Ἡράκλειτός φησιν,}
ἐὰν μή τις ταράττη, ἴσταται.

Alexandros z Afrodisiady, Problemata IV, 42 Usener

- 1 κυκλεύων rkp; κυκεὼν Usener.
- 2 ἴσταται rkp, Bollack a Wismann; δίσταται Usener.

B 10

- 1 Spojitosti:
celé a necelé, shodné a neshodné,
- 3 souzvučné a nesouzvučné,
a ze všeho jedno, a z jednoho vše.
- 1 συνάψεις
ὅλα καὶ οὐχ ὅλα, συμφερόμενον διαφερόμενον,
- 3 συνᾶδον διᾶδον,
καὶ ἐκ πάντων ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα.

Pseudo-Aristotelés, De mundo 5; p. 396b 20 (1-4)

Apuleius, De mundo 20 = A 5 /6 (1-4)

Stobaios, Anthologium I, 40, 360 (1-4)

Platón, Sophista 242 e2-3 (2)

- 1 συνάψεις 6 rkpp, Diels; συνάψεως 5 rkpp; συλλάψεις 2 rkpp, Kahn.
- 2 ὅλα καὶ οὐχ ὅλα 4 rkpp Diels, Kahn; οὔλα καὶ οὐκ οὔλα (a podobné verze) 10 rkpp.
- 2 συμφερόμενον Stobaios (1 rkpp), Apuleius; συμφερόμενον καὶ Pseudo-Aristotelés, Stobaios (1 rkpp), Apuleius.
- 3 συνᾶδον 6 rkpp, Stobaios, Apuleius; συνᾶδον καὶ 8 rkpp.

Analogie:

Vždy se {totiž} rozchází i schází.

διαφερόμενον γὰρ ἀεὶ συμφέρεται,

Platón, Sophista 242 e2-3 = A 10 /1 (viz B 91)

B 54

- 1 Nezjevné spojení je mocnější než zjevné.
- 1 ἄρμονίη γὰρ ἀφανὴς φανερῆς κρείττων.

Plútarchos, De animae procreatione in Timaeo 1026c

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 1

Verze překladu:

- 1 Nezjevná harmonie je silnější než zjevná.
- 1 Nezjevnost je mocnější pouto zjevného.

Plútarchův kontext:

{Žádná část duše není ponechána čistá, nesmíšená ani oddělená od ostatních, neboť - jak říká Hérakleitos -}

mocnější než zjevné spojení je spojení nezjevné,

{do něhož mísící bůh ukryl a ponořil rozdílnosti a různosti. Nerozumné složce duše se nicméně z tohoto spojení zjevuje to zmatečné, zatímco rozumové složce to uspořádané; smyslům to z nutnosti, myslí to samovládne.}

{τῆς δὲ ψυχῆς οὐδὲν μὲν εἰλικρινὲς οὐδ' ἄκρατον οὐδὲ χωρὶς ἀπολείπεται τῶν ἄλλων'}

ἁρμονίῃ γὰρ ἀφανὲς φανερῆς κρείττων'

{καθ' Ἡράκλειτον, ἐν ᾗ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς ἐτερότητας ὁ μινύων θεὸς ἔκρυψε καὶ κατέδυσεν· ἐμφαίνεται δ' ὅμως αὐτῆς τῷ μὲν ἀλόγῳ τὸ παραχῶδες τῷ δὲ λογικῷ τὸ εὐτακτον, ταῖς δ' αἰσθήσεσι τὸ κατηναγκασμένον τῷ δὲ νῷ τὸ αὐτοκρατές.}

B 51

1 Nechápou,
jak neshodné se sebou souhlasí:

3 spojení, které se obrací zpátky,
tak jako u luku a lyry.

1 οὐ ξυνιᾶσιν
ὅκως διαφερόμενον ἐωυτῷ ὁμολογέει·

3 παλίντροπος ἁρμονίῃ,
ὅκωσπερ τόξου καὶ λύρης.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 2 (1-4)

Platón, Symposion 187ab (2-4)

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 5 (3-4)

Plútarchos, De tranquillitate animi 473f (3-4)

Plútarchos, De Iside et Osiride 369b (3-4)

Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 1026a (3-4)

Porfyrios, De anthro nympharum 29 (3-4)

Viz též A 1, 7 u Diogena Laertia.

2 ὁμολογέει Miller, Diels-Kranz, Kahn, Marcovich v ed. Hippolyta; ὁμολογέειν rkp; Diels přirouští i ὁμολογεῖ ἔν (viz Platón, Symp. 187a); συμφέρεται (podle Platóna, Symp. 187a, Soph. 242de) Zeller, Gigon, Marcovich, Walzer, Snell, Marcovich navrhuje v edici Hérakleita, aj.

3 παλίντροπος Hippolytos, Plútarchos 437f, 1026b; παλίντονος Plútarchos 369b, Porfyrios.

Verze překladu:

3 zpět se navracející spojení světa, ...

3 harmonie, která se obrací zpátky, ...

Verze:

{Říká totiž, že}

jedno,

2 jsouc neshodné samo se sebou se shoduje,

4 jako spojení u luku a lry.

τὸ ἔν {γὰρ φησι}

διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ συμφέρεσθαι,

ὥσπερ ἀρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας.

Platón, Symposion 187a

Další verze a analogie:

{Jsoucno jest množství i jedno a je udržováno pohromadě nepřátelstvím i přátelstvím,}

2 vždy se {totiž} rozchází i schází.

{τὸ ὄν πολλά τε καὶ ἓν ἐστίν, ἔχθρα δὲ καὶ φιλία συνέχεται,}

διαφερόμενον {γὰρ} ἀεὶ συμφέρεται,

Platón, Sophista 242de

3 Spojení světa se {totiž} obrací zpátky,

4 tak jako u Iyry a Iuku.

παλίντροπος {γὰρ} ἀρμονίη κόσμου,

ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου

Plútarchos, De tranquillitate animi 473f - 474a

3 Opačně (opětovně?) napínané spojení světa,

4 tak jako u Iyry a Iuku,

{podle Hérakleita. A podle Eurípida (fr. 21): „Šlechtnost a špatnost bez sebe nemohou být, nýbrž jsou v jakési směsi, aby to bylo krásné.“}

Verze překladu: 3 Protikladným napětím působená harmonie světa, ...

παλίντονος {γὰρ} ἀρμονίη κόσμου,

ὅκωσπερ λύρης καὶ τόξου

{καθ' Ἡράκλειτον. καὶ κατ' Εὐριπίδην ὅκ' ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά, ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις ὥστ' ἔχειν καλῶς.}

Plútarchos, De Iside et Osiride 369b

{Harmonie je i u Iuku, byť skrze protiklady.}

{ἡ ἀρμονία καὶ τόξου, εἰ διὰ τῶν ἐναντίων}

Porfyrios, De antro nympharum 29

B 30

1 Svět, stejný pro všechny,

neutvořil žádný z bohů ani z lidí

3 - ale byl vždy a je a bude -

vždyživý oheň,

5 vzněcující se s ohledem na [svoje] míry a pohasínající s ohledem na [svoje] míry.

- 1 κόσμον, τὸν αὐτὸν ἀπάντων,
 οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,
 3 ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται
 πῦρ ἀείζων
 5 ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα.

Chrýsippos (Physika, fragment 590.5 von Arnim) u Klémenta Alex., Stromata V, 104, 2 (1-5)

Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.15 = A 10 /2a (1-3)

Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.22 = A 10 /2a (1-3)

Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.4-5 = A 10 /4 (5)

Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 5, p. 1014a (1-2)

Iústínos, Apologia I, 60, 8 Krüger (4)

Olympiodóros, in Phaedonem 237,7 Norvin (5)

Viz A 10 /6 u Aetia.

Doslovný překlad závěru:

- 5 vzněcující míry a zhasínající míry.

Dvě kratší verze:

- 1 Tento svět
 neutvořil žádný z bohů ani z lidí,
 3 nýbrž byl vždy.
 1 κόσμον τόνδε
 οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,
 3 ἀλλ' ἦν ἀεὶ.

Alexandros u Simplikia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.15 = A 10 /2a

- 1 Takovýto svět

- nikdy nepočal,
 3 nýbrž byl vždy.
 1 ὁ τοιοῦτος κόσμος
 οὐκ ἤρξατό ποτε,
 3 ἀλλ' ἦν ἀεί.

Alexandros u Simplicia, In Aristotelis De caelo commentaria VII; p. 294.22 = A 10 /2a

- 1 Tento svět
 neutvořil žádný z bohů ani z lidí.
 1 κόσμον τόνδε
 οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν,

Plútarchos, De animae procreationis in Timaeo 5, p. 1014a

B 90

- 1 Všechno se směňuje za oheň
 a oheň za všechno,
 3 jako zboží za zlato
 a zlato za zboží.
 1 πυρός τε ἀνταμείβηται πάντα {φησὶν ὁ Ἡράκλειτος}
 καὶ πῦρ ἀπάντων,
 3 ὅκωσπερ χρυσοῦ χρήματα
 καὶ χρημάτων χρυσός,

Plútarchos, De E apud Delphos 8, p. 388e

- 1 ἀνταμείβηται rkrp, Bollack-Wismann; ἀνταμοίβηται 1 rkr; ἀνταμοιβή τὰ Diels, Kahn;
 ἀνταμοιβήν τὰ Sieveking.
 4 ὅκωσπερ Bernardakis, Diels, Kahn; ὥσπερ 1 rkr; ἐκ ὥσπερ 1 rkr.

1 Směnou ohně je všechno, {říká Hérakleitos}.

1 πυρὸς γὰρ ἀμοιβὴν εἶναι {φησιν Ἡράκλειτος} πάντα.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 8 = A 1, 8 (viz též A 1, 7)

Simplikios, In Aristotelis Physicorum libros commentaria 23, 38 (Vol. IX, p. 24. 4-8 Diels) =
Theophrastos, Physicorum opiniones fr. 1, D. 475 = Kahn XLIII B = část A 5 /2

Referát:

1 {Hérakleitos, ... učí o nutných} směnách {protikladů...}

1 {Ἡράκλειτος, ...} ἀμοιβάς {τε ἀναγκαίας τιθέμενος ἐκ τῶν ἐναντίων,}

Plótinios, Enneades IV, 8, 1, 12 (viz B 84.1)

12. Teologie (v tomto semestru jen předběžně, jen přehled a výhled)

B 93, B 92, B 52, B 32, B 41, B 78, B 79, B 67, B 102

B 93

1 Vládce, jehož věštírna je v Delfách:

ani nemluví,

3 ani neskrývá,

nýbrž dává znamení.

1 ὁ ἄναξ, οὗ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς,

οὔτε λέγει

3 οὔτε κρύπτει

ἀλλὰ σημαίνει.

Plútarchos, De Pythiae oraculis 21, p. 404d (1-4)

Stobaios, Anthologium III, 1, 199 (1-4)

Iamblichos, Epistula ad Dexippum; u Stobaia, Anthologium II, 2, 5 (parafráze 2-4)

Iamblichos, De mysteriis III, 15 (parafráze 2-4)

1 {ῶς} ὁ ἄναξ Turnebus, Diels, Kahn, Sieveking; ὥσθ' ἄναξ 2 rkpp.

B 92

1 Když Sibylla šilejícími ústy vykřikuje výroky, jež {podle Hérakleita}

nejsou k smíchu,

3 nejsou líbivé,

ani příjemné,

5 působením boha dosahuje hlasem tisíce let.

- 1 Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι {καθ' Ἡράκλειτον}
ἀγέλαστα
- 3 καὶ ἀκαλλώπιστα
καὶ ἀμύριστα
- 5 φθεγγομένη χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν.

Plútarchos, De Pythiae oraculis 6, p. 378a

(Srov. tamtéž 406 a; Amatorius 763a.)

Verze překladu:

- 1 Sibylla šílejícími ústy pronáší {podle Hérakleita} výroky naprosto
neveselé,
- 3 nepřikrášlené
a nenalíčené,
- 5 a přesto zásluhou boha dosahuje svým hlasem tisíců let

B 52

- 1 Život je dítě, které si hraje, hraje s kostkami:
království náleží dítěti.

- 1 αἰὼν παῖς ἐστὶ παίζων, πεσσεύων·
παιδὸς ἢ βασιλείῃ.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 9, 3-4 (1-2)

Lúkianos, Vitarum auctio 14 = C 5 (1)

- 1 πεσσεύων Lúkianos, Diels, Kahn; πεττεύων rkp Hippolyta.

Klémentova reference:

Hérakleitos říká, že tuto jakousi hru hraje sám Zeus.

Τοιαύτην τινὰ παίζειν παιδιὰν τὸν ἑαυτοῦ Δία Ἡράκλειτος λέγει.

Kléméns Alex., Paedagogus I, 22, 1

B 32

1 To jedno

moudré

3 samotné

nechce i chce být známo jménem Zéna.

1 ἐν

τὸ σοφὸν

3 μῶνον

λέγεσθαι οὐκ ἐθέλει καὶ ἐθέλει Ζηνὸς ὄνομα.

Kléméns Alex., Stromata V, 115, 1

Eusebios, Praeparatio evangelica XIII, 13, 42

B 41

1 To jedno moudré:

vědět, že důmysl †...† řídí všechno skrze vše.

1 ἐν τὸ σοφόν·

ἐπίστασθαι γνώμην †ότη† κυβερνῆσαι πάντα διὰ πάντων.

Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 1 = A 1, 1

Viz též A 10 /6 u Aetia.

2 †ότεν† κυβερνῆσαι Conche; ότέν κυβερνῆσαι 2 rkp; ότε ἤ κυβερνῆσαι 1 rkp oprava;
 ότ' ἐγκυβερνῆσαι 1 rkp; ότέν ἐκυβέρνησε Diels, Long; όίκη †κυβερνῆσαι† Kahn.

Překlad Dielsovy konjektury:

2 poznat důmysl, který řídí všechno skrze vše.

Překlad Bollackova pochopení:

2 vědět, že důmysl, ať jakýkoliv ...

Překladová verze: ... záměr ...

B 78

1 Lidská povaha nemá záměry,
 božská však má.

1 ἦθος γὰρ ἀνθρώπειον μὲν οὐκ ἔχει γνῶμας,
 θεῖον δὲ ἔχει·

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VI, 12

Viz také A 16 /2.

B 79

1 Muž je daimonem shledáván dětinským,
 tak jako dítě mužem.

- 1 ἀνὴρ νήπιος ἤκουσε πρὸς δαίμονος
 ὄκωσπερ παῖς πρὸς ἀνδρός.

Kelsos u Órigena, Contra Celsum VI, 12

B 67

- 1 Bůh:
 den noc,
 3 zima léto,
 zápas mír,
 5 nasycení hlad.
 {Veškeré protiklady:
 7 Tato Mysl [zde] -}
 Proměňuje se právě tak,
 9 jako když se smísí s kadidly,
 nazývá se podle vůně každého z nich.

- 1 ὁ θεός·
 ἡμέρη εὐφρόνη,
 3 χειμῶν θέρος,
 πόλεμος εἰρήνη,
 5 κόρος λῖμος
 {τάναντία ἅπαντα·
 7 οὗτος ὁ νοῦς,}
 ἀλλοιοῦται δὲ ὄκωσπερ
 9 ὁπότεν συμμιγῇ θυώμασιν,
 ὀνομάζεται καθ' ἡδονὴν ἐκάστου.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 8

Viz též A 1, 8 u Diogena Laertia.

2 εὐφρόνη Miller, Diels, Kahn; εὐφράνθη rkp.

8 ὁκωσπερ rkp, Kahn, Bollack a Wismann; ὁκωσπερ [πῦρ] Diels, Kranz.

Verze překladu:

7 Mysl (oheň ?) se proměňuje právě tak,
jako je Bůh,
9 když se smísí s kadidly,
nazýván podle vůně každého z nich.

Závěr podle Dielsova doplnění:

7 {Tato Mysl}
se proměňuje jako [oheň]:
9 když se smísí s kadidly, ...

Verze:

{A Z[eus:]
[shromažď]uje však [i pro]tiklady,
[urážení] bož[ských věcí,] (?)
noc, [den,
zápas, mír ...] }
{καὶ Ζ[εύς·]
[συμβ]αίνει δὲ κα[ὶ τὰ]ναντία
θε[ῖα θε]ῖναι
νύκτα [ἡμέραν,
πόλεμον εἰρήνην ...] }

Filodémos, De pietate 6 a, p. 70, Gomperz

B 102

- 1 Bohu je vše krásné, dobré a řádné;
lidé však pokládají něco za neřádné, něco za řádné.

- 1 τῷ μὲν θεῷ καλὰ πάντα καὶ ἀγαθὰ καὶ δίκαια,
ἄνθρωποι δὲ ἃ μὲν ἄδिका ὑπελήφασιν ἃ δὲ δίκαια.

Porfyrios, Quaestionem homericae ad Iliadem pertinentiam reliquaiae, ad IV, 4 (I, 69, 6
Schr. = Erbse, p. 445)

- 2 καὶ ἀγαθὰ 1 rkp, Diels, Kahn; vynechávají 3 rkpp.

13. Supplement: Relační výroky, závislé na kontextu

B 9, B 13, B 61, B 7, B 110

B 9

1 Oslové by si vybrali spíše podestýlku nežli zlato.

1 ὄνους σύρματ' ἂν ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν.

Aristotelés, Ethica Nicomachea X, 5; p. 1176a 7

1 ὄνους 2 rkp, Diels, Kahn; ὄνον 2 rkp; οἶον 2 rkp; ὄνοι Bollack a Wismann.

1 σύρματ' většina rkpp; ἄρματ' 1 rkp; σάρματ' Lloyd-Jones.

1 ἂν ἐλέσθαι rkpp, Bekker, Diels, Kahn; ἂν ἔλουντο Bollack a Wismann.

Aristotelův kontext:

Protože slasti koně, psa a člověka jsou různé, právě tak, jak říká Hérakleitos, že oslové...

B 13

1 {A na způsob prasete se s oblibou povaluje v bahně.}

1 {καὶ συὸς τρόπον ἐν βορβόρῳ διαιτωμένη χάρει.}

Filón Alex., De specialibus legibus I, 148

Verze:

1 {Prasata si libují v bahně spíše než v čisté vodě.}

1 {ὕες βορβόρῳ ἡδονται μᾶλλον ἢ καθαρῷ ὕδατι.}

Kléméns Alex., Stromata I, 2, 2

Vere:

{Vždyť je třeba,
aby miláček nebyl ani ušmudlaný, ani špinavý, ani si neliboval v bahně,
podle Hérakleita}.

{δεῖ γὰρ

τὸν χαρίεντα μήτε ῥυπαῖν μήτε αὐχμεῖν μήτε βορβόρῳ χαίρειν
καθ' Ἡράκλειτον.}

Athénaios, Deipnosophistae V, 6. 10 Kaibel = V, p. 178f

(Athénaios, Deipnosophistae - epitome II, 1; p. 60, 7)

Rekonstrukce Bollacka a Wismanna:

1 {Prasata si libují v bahně.}

1 {ὕες βορβόρῳ χαίρουσιν.}

B 61

1 Moře:

voda nejčistší i nejposkvrněnější;

3 pro ryby pitná a životodárná,
pro lidi nepitná a zhoubná.

1 θάλασσα·

ὕδωρ καθαρώτατον καὶ μιαρώτατον·

3 ἰχθύσι μὲν πότιμον καὶ σωτήριον,
ἀνθρώποις δὲ ἄποτον καὶ ὀλέθριον.

Hippolytos, Refutatio omnium haeresium IX, 10, 5

B 7

1 Pokud by se všechny věci staly dýmem,
 nozdry by je rozpoznaly.

1 εἰ πάντα καπνὸς γένοιτο,
 ῥῖνες ἂν διαγνοῖεν.

Aristotelés, De sensu 5, p. 443a 23

1 πάντα editoři; πάντα τὰ ὄντα Aristotelés, Robinson.
 1 γένοιτο 2 rkpp, Diels, Kahn; γέγνοιτο 1 rkp.
 2 ῥῖνες 1 rkp, Diels, Kahn; ὅτι ῥῖνες 2 rkpp.

B 110

1 Není lepší, když se lidem stává, cokoliv chtějí.
 1 Ἄνθρωποισι γίνεσθαι ὁκόσα θέλουσιν, οὐκ ἄμεινον.

Stobaios, Anthologium III, 1, 176

Literatura:

Kratochvíl Zdeněk: *Délský Potápěč k Hérakleitově řeči*. Praha, Herrmann a synové, 2006. (Trochu zastaralý a příliš upovídaný výklad, ale stále použitelný. Pro tento kurz stačí jen asi polovina tohoto textu. Viz na přednáškách, i když předčítat nebudu.)

Zachované zlomky Hérakleitova textu (fragmenty B) plus antické referáty o něm (fragmenty A), originály, české překlady, poznámky, místy i komentáře na mém webu

<http://www.fysis.cz/presokratiki/Herakleitos.htm>

Formální analýza Hérakleitových zlomků <https://ps.ucw.cz/kolymbetes/>, v oddílu 1.3 si lze stáhnout prográmk, který bez potřeby instalace zobrazuje český i řecký text všech Hérakleitových zlomků jak v pořadí standardního číslování, tak podle klíčových slov i leccjak.

Kahn Charles: *The Art and Thought of Heraclitus*. Cambridge, University Press, 2010. (Základní dobře konsenzuální moderní výklad. Nebo starší verze tohoto Kahnova díla.)

Diels Hermann, Kranz Walther: *Die Fragmente der Vorsokratiker*. Berlin: Weidman 1951; Zürich-Hildesheim 1989. (Těžce zastaralé leč dostupné vydání předsokratiků, včetně Hérakleita.)

Mansfeld Jaap: *Die Vorsokratiker I. Milesier, Pythagoreer, Xenophanes, Heraklit, Parmenides, griechisch/deutsch*. Stuttgart 1983.

Robinson T. M.: *Heraclitus. A Text and Translation with a Commentary*. Phoenix 1987 (Phoenix Presocratics, 2).

Diogenés Laertios: *Životy, názory a výroky proslulých filosofů*. Pelhřimov, Nová tiskárna, 1995; zvl. IX, 1 (s. 347-351). Kvůli špatné dostupnosti tisku viz <https://uloz.to/hledej?q=D%C3%8DOGEN%C3%89S%20LAERTIOS&autocomplete=std>.

Svoboda Karel: *Zlomky předsokratovských myslitelů*, Praha 1962. (Sice starší a ne úplně, leč překvapivě kvalitní, bohužel špatně dostupné.)